

УДК [271.4+272]:27-47-053.8
 DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-3-34>

Соломія СЛОБОДЯН,
 orcid.org/0000-0001-9837-6142
 аспірантка філософсько-богословського факультету
 Українського католицького університету
 (Львів, Україна) slobodyan@ucu.edu.ua

МЕТА, ЗМІСТ ТА ЗАВДАННЯ КАТЕХИЗИ ДОРΟΣЛИХ У ДОКУМЕНТАХ ЦЕРКВИ

У статті розглянуто поняття «керигма», «катехизація» та «євангелізація», визначено мету, зміст, завдання, взаємопов'язаність та відмінність даних процесів. Катехизація, як складова християнської педагогіки, навчає, виховує та супроводжує у вірі. Керигма (перше проголошення Євангелія) і катехизація (пояснення правд віри) є етапами євангелізаційного процесу (проголошення Слова Божого), які є важливими, незамінними та водночас взаємодоповнюваними. Мета катехизації та євангелізації не може суперечити одна одній, адже вона єдина – це співпричастя з Богом.

На основі документів Церкви, зокрема документів Другого Ватиканського Собору, прослідковано процес відновлення практики катехуменату, зміну масштабів катехизації (від проповіді на Літургії до міжконфесійного діалогу) та її пріоритетності серед інших душпастирських програм. Пріоритетність визначається високим рівнем відповідальності дорослої людини у всіх сферах життя та щоденному виборі, що викликає потребу духовного супроводу. Також особливий наголос ставиться на вихованні свідків віри, що покликані своїм життям проповідувати Христа, беручи участь у священничому, царському та пророчому служіннях. З моменту Другого Ватиканського Собору Церква стає більш «доступною» для мирян, що прагнуть поглиблювати свою віру та свідчити її, виділяє особливе місце та роль мирянського апостоляту.

У статті проаналізовано завдання катехизації дорослих і втілення їх в життя, прослідковано залежність завдань відповідно до вимог та потреб часу. У зв'язку з великим потоком інформації, з яким зустрічається щоденно кожна людина, пропозиціями та викликами світу, виникає потреба застосування способів вмотивування на шляху пізнання віри, її підтримки, задоволення духовних потреб, відповідей на ті питання, які викликають найбільший резонанс у суспільстві. У праці синтезовано певні витяги із вчення Церкви та висунуто пропозиції щодо доповнень до завдань катехизи дорослих.

Ключові слова: катехиза дорослих, християнська педагогіка, документи Церкви, євангелізація, катехизація, керигма.

Solomiia SLOBODYAN,
 orcid.org/0000-0001-9837-6142
 PhD student at the Faculty of Philosophy and Theology
 Ukrainian Catholic University
 (Lviv, Ukraine) slobodyan@ucu.edu.ua

PURPOSE, CONTENT AND TASKS OF THE ADULT CATECHESIS IN CHURCH DOCUMENTS

The article presents the concepts of «kerygma», «catechization» and «evangelization», defines the purpose, content, tasks, interconnection and difference of these processes. Catechization, as a component of Christian pedagogy, teaches, educates and accompanies in the faith. Kerygma (the first proclamation of the Gospel) and catechization (explanation of the truths of faith) are stages of the evangelization process (proclamation of the Word of God), which are important, necessary and at the same time mutually complementary. The goal of catechization and evangelization cannot contradict each other, because it is single – communion with God.

Based on the documents of the Church, in particular the documents of the Second Vatican Council, the process of restoring the practice of catechumenate, change of the scope of catechesis (from preaching at the Liturgy to interfaith dialogue) and its priority among other pastoral programs was investigated. The priority is determined by the high level of responsibility of an adult in all spheres of life and daily choices, which causes the need for spiritual guidance. The article emphasizes the education of witnesses of faith, who are called to witness Christ with their lives, participating in sacred, royal and prophetic service. Since the Second Vatican Council, the Church has become more «accessible» to the laity who seek to deepen their faith and witness to it, and highlights a special place and role of the lay apostolate.

The tasks of catechizing adults and their implementation into life is analyzed in the article, the dependence of tasks in accordance with the requirements and needs of the time is traced. Due to the large flow of information, proposals and challenges of the world that every person encounters on a daily basis, there is a need to use motivation methods on the way to cognition of faith, its support, satisfaction of spiritual needs, and answers to those questions that cause the greatest resonance in the society. The article synthesizes certain excerpts from the teachings of the Church and proposes additions to the tasks of adult catechesis.

Key words: adult catechesis, christian pedagogy, Church documents, evangelization, catechism, kerygma.

Постановка проблеми. Потреба дослідження обраної тематики зумовлена необхідністю подальшого розвитку катехизи дорослих, зокрема, доповнень до основних завдань та методів катехитичного процесу. Після Другого Ватиканського Собору (1962–1965) катехизація дорослих визначалась як найпріоритетніша із усіх існуючих душпастирських програм. Попередньо катехизація дорослих розвивалась до V ст. (Alberich, Binz, 1996: 23), після чого увагу приділяли виключно катехизації дітей. Через чимало упущень перед Католицькою Церквою постало питання про виховання у вірі та супровід на цьому шляху дорослих мирян, адже «Катехиза дорослих – це головна форма катехизи, тому що звертається до осіб, які мають найбільшу відповідальність і можливість жити християнською наукою в її розвиненій формі» (СТ, 1997: 43). Виховання у вірі молоді та дорослих стає необхідним через усвідомлення особою її гідності та обов'язків, у зв'язку з активною участю у суспільному житті, особливо економічному та політичному. Крім цього, науковий прогрес суттєво полегшив працю, чим додав більше можливостей та вільного часу для того, щоб приділяти увагу інтелектуальним, культурним і духовним надбанням, досягаючи таким чином власного вдосконалення (GE, 2020: 196).

Перед людиною XXI століття постає чимало викликів у сучасному світі, особливо протиставлення науки Церкви із загальною суспільною думкою, тому катехизація дорослих потребує чіткого визначення, конкретно поставленої мети та завдань, що допоможуть в адаптації християнського вчення у реаліях сучасності.

Аналіз досліджень. Про потребу такої адаптації та намагання відповідати на виклики часу можемо прослідкувати у Документах Другого Ватиканського Собору та інших документах Церкви, зокрема: у Декреті про місійну діяльність Церкви, General Directory for Catechesis, апостольському поученні папи Павла VI «Evangelii Nuntiandi», апостольському поученні Івана Павла II «Catechesi Tradendae», Догматичній конституції про Боже об'явлення «Dei verbum» та інших. У дослідженні були використані праці іспанських науковців у сфері катехитики Еміліо Альберіча та Амбройза Бінза, також українських авторів Іванни Скиби та Ростислава Шемечка.

Мета статті – дослідити вчення Церкви про катехизу дорослих, розглянувши поняття катехизації та євангелізації, їх мету, зміст та завдання, прослідкувати відмінність та зв'язок між поняттями й процесами катехизації та євангелізації. Вчительство Церкви, відповідно до потреб вірних,

відповідало на виклики часу, що дозволило оновити пропозиції катехизації дорослих, чинити Церкву більш «доступною» для мирян, виховувати свідків віри. Дані пристосування до потреб часу є актуальними і для катехитичного процесу сучасності. Результати дослідження служитимуть подальшому вивченню методів та способів несення Слова Божого, християнського виховання й супроводу у вірі дорослих.

Виклад основного матеріалу. Поняття та зміст катехизації та євангелізації

Термін «катехизація» існував ще в античні часи. З грецького «κατηχέω» перекладається як «вчити», «настановляти». Катехит є тим, хто вчить та настановляє згідно правд християнської віри. Апостольським значенням катехизації найперше було приготування до Таїнства Хрещення – прийняття християнської віри та згода на життя згідно того, що ця віра вчить (Гаврилюк, 2001: 15).

День П'ятдесятниці прийнято називати днем народження Церкви. Апостоли, слухаючи науку Христову, лише після зіслання Святого Духа у повні зрозуміли Писання та свою подальшу місію. Церква об'явила себе цією подією, розпочалось «діяння апостолів», які продовжили діло Христа. Говоріння мовами та прославлення Господа у цей день символічно ознаменувало об'єднання народів, розділених вавилонським розсіянням. Святий Дух дав розуміння, харизми та дух місії, що був у Христа (AG, 2020: 268). Ознакою дорученого завдання апостолам нести у світ Слово Боже та запевнення Божої присутності була фраза Христа: «Я з вами аж до кінця віку» (Мт. 28, 20). Ця апостольська місія перейшла на Церкву, як Наречену Христову та вчительку (HS, 1962).

Термін «катехизація» у різних джерелах подається з деякими відмінностями, проте всюди «катехизація», «керигма» та «євангелізація» є неперервними та взаємодоповнюючими процесами. Віра у Воскреслого Христа виникає, як відповідь на почуте Слово. У Катехизмі УГКЦ «Христос – наша Пасха» сказано, що звіщення Воскреслого Христа – це «керигма» (з грецьк. «κήρυγμα» – означає «звіщати»), а навчання віри – «катехиза» (Ді. 2, 14–41). Керигма – це звіщення пасхальної події смерті та воскресіння Ісуса Христа, що супроводжувалась закликком покаятись та вірити в Євангелію. Прийнята віра веде до розкаяння та навернення, що в свою чергу – до Хрещення та цілковитої готовності жити своєю вірою (КУГКЦ, 2012: 33). «Катехиза – це тлумачення християнського вчення, яке служить приготуванню оглашених до Хрещення, воцерковленню вірних та поглибленню їхньої віри (містагогія)» (КУГКЦ,

2012: 33). Катехизм Католицької Церкви визначає катехизацію, як органічне та системне виховання віри в дітей, молоді й дорослих, в якому міститься християнське віровчення. Катехиза є пов'язаною з усіма елементами пастирської місії Церкви: перше проголошення Євангелія (керигма), місіонерське проповідання Слова Божого для пробудження віри (євангелізація), пошук змісту віри, досвід християнського життя, здійснення Святих Таїнств, залучення до церковної громади – це завдання, які мають катехитичний аспект, готують до катехизації чи впливають з неї (ККЦ, 2002: 14). Катехитичний правильник УГКЦ називає катехизацію процесом передавання науки Церкви від покоління до покоління. Цей процес навчання науки Христа є впорядкованим, зближує людину з Особою Ісуса та чинить віру зрілою, формуючи таким чином Христового учня. Катехизація супроводжує духовне зростання християнської спільноти, що зміцнюється Божим Словом, Євхаристією та любов'ю до Бога і ближнього (КП УГКЦ, 1999: 21–22). Еміліо Альберіч формує наступні визначення для катехизації: 1) це перш за все служіння Слова, тобто служіння Євангелія, проголошення Ісуса Христа; 2) це виховання у вірі, спрямоване на духовне зростання людей; 3) це церковна діяльність, яка виражає Церкву, як вчительку, виявляє важливий момент її місії (Alberich, 2003: 55). Систематична катехизація є відмінною від першого проголошення Євангелія (керигми) тим, що керигма – це той найперший заклик, повний запалу, який привів особу до рішення віддатись Ісусові Христові через віру. Катехиза ж у свою чергу враховує початкову віру, яка в процесі має бути викристалізованою через глибше і систематичне пізнання особи і благовісті Христа, виховуючи справжнього Христового учня (СТ, 1997: 20–21, 25–26). Керигму можна порівняти із народженням. Апостол Павло писав: «Я вас породив через Євангелію в Христі Ісусі» (1 Кор. 4, 15). Той, хто проголошує керигму, немов породив для Бога дітей Божих, а, катехизуючи їх, навчаючи, наче дає їм поживу для їх духовного зросту (Скиба, 2009: 12–13).

Керигма та катехиза – це частини євангелізації, взаємодоповнюючі компоненти, які мають на меті якомога глибше та зрозуміліше донести суть Доброї Новини. Євангелізація – це проповідання, проголошення Євангелія, свідчення про Бога та Його любов у простій та доступній формі. Людина, яка приймає Євангеліє, стає учасником Царства, вступає в спільноту, що супроводжується переміною життя та цінностей, скріплюючи свій вибір участю у житті Церкви, Святих Таїн-

ствах. За таких умов людина стає свідком віри та проповідником, через якого інші мають нагоду досвідчувати правду про Христа. Оновлення людства, свідчення, відкрите проповідання, духовне притягання, входження в спільноту, прийняття знаків, апостольської ініціативи – це все складові євангелізаційного процесу, які у своїй суті є взаємопов'язаними та взаємодоповнюваними (EN, 1975). Папа Франциск у документі «*Evangelii Gaudium*» визначає євангелізаційний процес, як «супровід у вірі» (EG, 2014: 23), подібно як Христос супроводжував учнів дорогою до Емаусу та вияснював їм Писання.

На першому місці в євангелізаційному процесі має міститися керигма, що є тріочною: Святий Дух дає нам віру в Христа, який своєю смертю та воскресіння сповіщає про безмежну любов та милосердя Бога Отця. Керигма є першою не в тому розумінні, що проповідується лише спочатку, а потім забувається, але тому, що вона є основною і має проголошуватись під час катехизації знов і знову, на всіх етапах та моментах. Катехизація надає керигмі нових і чіткіших рис, все більше заглиблюється в неї (EG, 2014: 127–128).

Підсумовуючи, можемо сформулювати визначення євангелізації – це процес, з допомогою якого Церква, керована Святим Духом, проголошує Євангеліє усьому світу. Євангелізація виявляє Боже милосердя, свідчить ділами Христа та проголошує Його (в т.ч. перше проголошення – керигма), пояснює правди віри (катехиза), відкриває дар сопричастя, виховує учнів Христа та спонукає свідчити віру.

Сам Христос потвердив, що завдання, передане Ним апостолам має різні аспекти, проте чинить єдиний євангелізаційний процес: «звіщайте» (Мр. 16, 15), «робіть учнями і навчайте», «будьте моїми свідками», «хрестіть», «чиніть це на мій спомин» (Лк. 22, 19), «любіть один одного» (Ів. 15, 12). Христос не розмежує керигму, євангелізацію та катехизацію. Звіщання Доброї Звістки (керигма), євангелізація та навчання, Святі Таїнства, свідчення та участь у спільноті – це елементи, що є об'єднаними, взаємодоповнюючими та такими, що служать спільній меті (GDC, 1971).

Мета та завдання катехизації

З означення катехизи випливає її мета – це навчати та виховувати у вірі християнина та супроводжувати його до сопричастя з Ісусом Христом та Церковною спільнотою (КУГКЦ, 2012: 33). Іван Павло II метою катехизи називає навчання і дозрівання, тобто це той час, в якому християнин, навернувшись і прийнявши Христа як Господа, щирим серцем прагне пізнати Його, Царство

Боже, яке Ним проповідуване, усі вимоги та обітниці, які містяться у Євангелії (СТ, 1997: 21–22).

Метою євангелізації є внутрішня переміна людини, навернення та життя згідно Євангелії у своєму конкретному середовищі та певних умовах (EN, 1975). Найголовнішим є нести Слово Боже цілому людству, щоб воно жило ним. Оскільки процес євангелізації складний, динамічний та містить різноманітні чинники, серед яких є катехиза, катехитична мета не може суперечити євангелізаційній, а навпаки – Добра Новина, почута та сприйнята через євангелізацію, постійно відкривається катехизою через роздумування та дослідження Євангелія, яке відбивається у житті кожної особи (СТ, 1997: 18–19, 27).

У первісні часи християнства катехизація (катехуменат) була дещо вужчою, проте містила ту ж мету – привести людину до сопричастя із Богом, привівши її до Таїнства Хрещення та зробивши її членом Церкви. Завдання було єдине – підготувати до Хрещення (КП УГКЦ, 1999: 26–27).

Перша катехизація, яка вела до Хрещення у апостольські часи була короткою та відбувалась у вигляді керигматичної проповіді: пояснення Старого Завіту та місця в ньому щодо Месії-Христа, обіцяного пророками, народження, служіння відразу після Його Хрещення, добрі діла та чудеса, що супроводжували проповіді Ісуса, розп'яття Месії, що було згідно задуму Творця, воскресіння, з'ява учням та вознесіння на небо, дар Святого Духа, Друге пришестя та Страшний суд. Це стандартна проповідь, проте іноді апостоли могли якусь із даних частин уникати, а на іншу більше чи менше наголошувати (Атли, 2009: 66). Із твору «Дідахе» дізнаємось, що у I–II ст. вже існувала дещо ґрунтовніша підготовка до Хрещення, яка включала певні настанови для здійснення Таїнства, зокрема, посту особи, що має бути охрещена, так і того, хто буде хрестити (пер. Кіндій, 2013: 31).

Система катехуменату формується у II–III столітті, що передбачає систематичне навчання у школах катехуменату продовж трьох років. Існувала школа у Римі, де відбувалась підготовка до Хрещення. Кандидатам висувалась єдина вимога під час навчання – переміна свого життя. Це був знак того, що людина свідомо і добровільно приймає Хрещення.

У 313 році Медіоланським едиктом християнська віра отримує офіційне визнання, після чого кількість кандидатів до Хрещення збільшується. Це спричинене тим, що християнство стає релігією загалу і мотив прийняття Хрещення часто прихований у стремлінні бути таким, як всі, а не щире бажання серця прийняти Христа. Виникає потреба

до більш суворої організації, відбору кандидатів, тому з'являється розрізнення між ними: ті, які готуються до Хрещення та «катехуменами» (прихильниками християнства). Прихильники відтермінують Хрещення у зв'язку з неготовністю цілковито виконувати вимоги християнського життя.

На період IV–V ст. вже існує низка катехитичних творів, що засвідчують наявність передхрещального навчання: гомілії, посібники для підготовки до Хрещення, зокрема: «Апології» Юстина, «Про Хрещення» Тертуліана, «Докази апостольської проповіді» Іренея Ліонського, «Про Таїнства» Амвросія Медіоланського, «Містагогійні катехизи» Кирила Єрусалимського, та ін. (Дюлей, 2010: 16–24).

Починаючи із середини V століття можемо спостерігати занепад катехизації. Підготування до Хрещення стає все менш практикованим, що пов'язане із такими причинами: поширена практика Хрещення дітей, зниження загального рівня освіченості населення та Хрещення дорослих із політичних причин (Гаврилук, 2001: 174).

Наступні століття характеризуються увагою до релігійної освіти дітей. Занедбання катехизації дорослих стає джерелом ересей та аморальності, тож першим поштовхом у Західній Церкві до ширшої катехизації став період після Тридентійського Собору (1545–1563), де Церква рішуче взялась за боротьбу проти невігластва християн. Необхідним стало навчати людей доступною мовою під час богослужінь у неділі та свята. Згодом Другий Ватиканський Собор вніс ще більшу значимість для катехизації, зокрема, зосередив увагу душпастирів на процесі катехизації та відновлення практики катехуменату (Alberich, Binz, 1994: 17–21). Важливим кроком у 1971 році було затвердження Папою Павлом VI тексту документу «Directorium Catechiticum Generale» (Загальний катехитичний довідник), що став для партикулярних Церков головним орієнтиром у відновленні катехизи (ЗКД, 1999: 9).

Завдання катехизації, з допомогою яких досягалась головна мета, значно розширювались, збагачувались відповідно до потреб часу:

- розвиток пізнання віри (розуміння віри, здатність обґрунтувати її у світі);
- літургійне виховання (сопричастя з Ісусом через Святі Таїнства);
- моральне формування (здійснення внутрішнього перетворення, «мандрівка» з Христом);
- навчання молитви (навчитися молитися з Ісусом);
- виховання для життя у спільноті (братнє ставлення, в т.ч до інших Церков і християнських спільнот);

• впровадження в місію (свідчити Христа у своєму середовищі, міжконфесійний діалог) (ЗКД, 1999: 79–83).

У документах Другого Ватиканського Собору можемо чітко прослідкувати ті дії, які були спрямовані на досягнення перелічених завдань та кінцевої мети – сопричастя з Богом.

Конституція про Святу Літургію «*Sacrosantum Concilium*» стала першим документом, що посприяв віднові практики катехуменату дорослих. Рекомендовано було розділити час навчання на декілька ступенів, які послідовно освячують тимуться священними обрядами. Таким чином відбулася рекомендація до повернення практики навчання, що була запроваджена у первісній Церкві – підготування катехуменів до прийняття Таїнства Хрещення, як такого, що чинить членом Христової Церкви. Етапи підготування дозволяли глибше пізнавати віру не лише серцем, але й розумом прийняти норми християнського життя.

У конституції також окреслено катехизацію як складову Літургії, а саме читання Святого Писання та пояснення уривку (проповідь), що передбачає катехитичне повчання, свідчення Божих чудес в історії Спасіння, до якого кожен вірний має причетність. Особлива увага священнослужителя повинна приділятися проповіді, як винятковій нагоді катехизувати – пояснювати таїнства віри і норми християнського життя на підставі священного тексту, що читається на Літургії. Зокрема, під час такої катехизації важливо наголошувати на потребі мирян брати участь у всій Літургії – Літургії Слова та Літургії Євхаристії, як таких, що творять єдиний акт богопоклоніння (SC, 2020: 23, 27–28, 30). Можемо зробити висновок, що літургійна проповідь – це найперша нагода до катехизації через Слово Боже та Євхаристію як спосіб інтегрування правд християнського життя у реальність нашого часу.

Відбулось повернення до традиції апостольських часів, де Священне Передання і Святе Письмо складають депозит Божого Слова, що об'єднує увесь люд навколо своїх пастирів і спільного перебування «в апостольській науці та спільності, на ламанні хліба й молитвах» (Ді. 2, 42), щоб таким чином зберігалась, передавалась та виконувалась віра і виявляла так єдність предстоятелів та вірних (DV, 2020: 217–218). Отже, священна місія Церкви – поширювати Слово Боже (в тому числі і пояснювати його, катехизувати) чинить мирян спроможними до участі у царському, священному та пророчому служінні. Тобто через науку Христа та Святі Таїнства Церква приводить людей у спільноту, формує народ Божий, містичне

Тіло Христове, готуючи підґрунтя для росту плодів Святого Духа. Це спричинює до покликання мирян поширювати Євангелію та свідчити віру своїми ділами у тих обставинах життя та стані, в якому вони перебувають (LG, 2020: 65, 87–90). Проголошення та пояснення Слова Божого (євангелізація та катехизація) також має завдання формувати апостольство мирян, що своєю працею у світі покликані проповідувати Євангелія та освячувати людей, вдосконалювати земний устрій і сповнювати його євангельським духом. Їхня праця є свідченням про Христа і служить спасінню людей, а саме головній меті євангелізації та катехизації (AA, 2020: 228–229).

Декрет про пастирське служіння єпископів в Церкві «*Christus Dominus*» висуває вимоги до процесу катехизації в тому числі катехуменату: пристосування до потреб часу, тобто таким, що відповідає на питання, якими людство найбільш стурбоване, пошук діалогу із слухачем, зацікавленість, підтримка. Попри те, що це стосується єпископів, як душпастирів, що мають виявляти свою батьківську любов і увагу до довіреного йому Божого люду, дані рекомендації актуальні і для катехизації загалом, для катехита як вчителя віри. Документ вказує різні засоби проповідування християнського віровчення: Літургійну проповідь, катехизацію, школи та академії, конференції, різного виду зібрання, засоби масової інформації, тобто катехизація має поширюватись, а не бути локальною. З особливою увагою починають відноситись до вишколу катехитів та священників, заохочують підтримувати форми апостоляту, що теж є джерелом євангелізації та катехизації. Фактично катехизація змінює масштаби, розширює горизонти та приділяє більше уваги потребам Божого народу (CD, 2020: 150–154).

Декрет про місійну діяльність Церкви «*Ad gentes*» ще прискіпливішу увагу приділяє практиці катехуменату та християнському взаємиченню, вказуючи на важливість особливої та тривалої підготовки до Хрещення, вишколу усього християнського життя. Декрет надав ініціативу до оновлення великопісного та пасхального богослужіння, що налаштувало б катехуменів до урочистого святкування пасхального таїнства та Хрещення. Особливу увагу до християнських взаємичень під час катехуменату мають приділяти не лише катехити та священники, але й хресні батьки та вся громада вірних. Таким чином катехумени мали б відчутти приналежність до спільноти, Народу Божого. Також у новому Кодексі канонічного права було визначено юридичний статус катехуменів, адже вони вже належать до

Церкви та ведуть відповідне життя згідно віри (AG, 2020: 227–228).

Апостольське повчання «*Evangelii Nuntiandi*» Папи Павла VI став документом, який озвучував питання оновлення проповіді Євангелія: «Як вплинути на людей сучасності?» та «Які методи використовувати?». Вказує на взаємозв'язок між євангелізацією та катехизацією, визначаючи катехизацію однією із головних чинників євангелізаційного процесу. Виділяє особливе місце свідченню та апостольству мирян, як тих, що мають обов'язок свідчити Христа (EN, 1975).

В енцикліці «*Catechesi tradandae*» Іван Павло II висуває певні вимоги до катехизації, ставить перед нею завдання бути імплементованою у всі сфери життя Церкви та Божого Народу: систематичність, пов'язаність із життєвим досвідом, літургійною та таїнственою діяльністю (особливо Євхаристією) та життям спільноти, як осередком виховання свідків Христової віри (CT, 1997: 22–25).

В іншому документі, енцикліці «*Redemptoris mission*» Іван Павло II найважливішим завданням євангелізації називає свідчення, як таке, що сильніше та переконливіше, ніж будь-яка доктрина чи теорія. Свідчення особистого життя відкриває людям того, хто є зразком і прикладом для інших – самого Ісуса Христа. Для такого свідчення зникають кордони суспільні, культурні чи мовні, відкриваються можливості міжконфесійних діалогів, чинячи євангелізацію та катехизацію світових масштабів (RM, 1990).

Папа Венедикт XVI підтримує цю думку взаємозв'язку Слова і свідчення, кажучи, що – це ознака зрілості християнина, а також ознака правдивості Писання, яке втілюється в житті кожної особи, яка його прийняла (VD, 2011: 143–146).

У апостольському повчанні «Радість Євангелія» Папа Франциск знову звертає увагу на важливість керигми як центральної у євангелізаційній діяльності. Він каже, що керигма, звістка про любов Ісуса має звучати знову і знову. Катехизація повинна бути керигматичною, відкриваючи та пояснюючи правди віри, водночас постійно сповіщаючи про Божу любов. Керигма не може бути замінена катехизацією, чи навпаки, але це ті складові євангелізації, які мають одна одну доповнювати. Також Папа наголошує на містагогійній ініціації, що означає зростання нормативного досвіду, в якому бере участь уся спільнота та відновлення цінування літургійних знаків християнського втаємничення. Містагогійне оновлення мало б набувати різноманітних форм відповідно до спільноти, потребувати адекватного середовища та привабливого представлення. Папа

говорить про присвяту особливої уваги в кожній катехизі «дорозі краси» (*via pulchritudinis*), тобто представлення Христа і шляху християнина не лише як щось правильне та правдиве, але й таке, що може сповнити життя красою, радістю та сыйвом (EG, 2014: 127–129). Фактично Франциск говорить про певне вмотивування особи внести у своє життя щось добре та красиве.

Питання мотивації мало висвітлюється Церквою. Якщо прийняття віри – це Божий дар, то очевидно, що цей дар особа, яка прийняла Христа, мала б розвивати. До усіх вище вказаних завдань катехизації та євангелізації можемо додати також підтримання віри і пошук мотивації на нелегкому шляху пізнання та зростання. Для кожного навчання необхідний поштовх та постійна підтримка і катехизація не є винятком. Еміліо Альберіч та Амбройз Бінз певним чином заторкували тему мотивації як завдання катехизації, називавши серед мотиваторів такі: бажання миттєвих результатів (потреба та корисність отриманої інформації), реагування на проблему (боротьба з прагматичністю), обґрунтованість навчання, підтримка та реформування катехитичного процесу, відповідь на очікування слухачів (Alberich, Binz, 1994: 48–49). Ростислав Шемечко пише, що мотивація є одним із важливих факторів формації. Доросла людина отримує мотивацію брати участь у формації лише тоді, коли бачить її необхідність та корисність (Шемечко, 2009: 40).

Людина сучасності перевантажена інформацією, відтак є велика потреба мотивації пізнавати віру. Судячи з цього, завдання катехизації відкриваються в іншому світлі та потребують певного переосмислення. Усі названі завдання є актуальними, проте важливо у процесі катехизації не лише пояснювати та навчати правди віри, але й особливо реагувати на потреби уваги до тих питань, які у суспільстві викликають найбільший резонанс, пояснюючи їх у світлі Євангелія, таким чином підкреслюючи актуальність Писання. Катехизація має бути обґрунтованою та не обтяжливою, євангелізаційною та керигматичною, тобто нести важливу звістку про Божу любов.

Висновки. Згідно проведеного дослідження понять «керигма», «катехизація», «євангелізація» та аналізу документів Церкви, зокрема, документів Другого Ватиканського Собору щодо втілення завдань катехизації, можемо зробити наступні узагальнення:

По-перше, керигма, євангелізація, катехизація – процеси, які є важливими і ні в якому разі не взаємозамінюваними, проте взаємодовнюваними та такими, що служать єдиній меті – сопричастя з

Богом. Керигма – перший заклик до навернення та покаєння, євангелізація – проповідання особи Христа, катехизація – розкриття змісту вчення Церкви. Важливо, щоб ці етапи повсякчас перетинались та наново повторювались. Катехизація повинна бути керигматичною та в євангелізаційному дусі.

По-друге, Другий Ватиканський Собор ставив на меті доступність Церкви вірним, відкритість до більшого спілкування, участь мирян у житті Церкви, виховання свідків віри. Відновлення катехуменату та катехизації в цілому набирає світових масштабів, починаючи від катехизації під час проповіді аж до міжконфесійного діалогу. Спостерігаємо оновлення Церкви, її переродження та повернення до традицій первісної Церкви щодо оголошення Євангелія.

По-третє, катехиза дорослих стає найпріоритетнішою із усіх душпастирських програм через відповідальність дорослих у всіх сферах суспільного життя. Миряни потребують провладу Церкви задля свідчення своєї віри та протистояння викликам світу.

По-четверте, на дорозі особистого духовного зросту та свідчення людина сучасного світу потребує мотивації та обґрунтування важливості даних процесів. Потрібним є переосмислення завдань катехизації, враховуючи способи вмотивування та підтримки. Завдання не виконуватимуться, якщо Церква в особі провідників не буде здатною мотивувати, заохочувати та, найголовніше, відповідати на запити сучасної людини. Питання мотивації, її способів та залучення інструментів психології у катехитичному процесі потребують подальшого вивчення та дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атли Б. Историк Лука: Деяния Апостолов. Истолкование Библии. Серия «Комментарии для исследователя» Новый Завет. Том 3Б. Маршалл, Техас: Международное изучение Библии, 2009. 552 с.
2. Венедикт XVI. Післясинодальне апостольське повчання *Verbum Domini*, Львів: Свічадо, 2011. 176 с.
3. Гаврилюк П. История катехизации в Древней Церкви / ред. Кочетков Г. Москва: Свято-Филаретовская Московская высшая православно-христианская школа, 2001. 320 с.
4. Декларація про християнське виховання *Gravissimum educationis*. Документи Другого Ватиканського Собору (1962–1965). Конституції, декрети, декларації. Коментарі. Львів: Свічадо, 2020. С. 196–207.
5. Декрет про апостольство мирян *Apostolicam actuositatem*. Документи Другого Ватиканського Собору (1962–1965). Конституції, декрети, декларації. Коментарі. Львів: Свічадо, 2020. С. 227–252.
6. Декрет про місійну діяльність Церкви *Ad gentes*. Документи Другого Ватиканського Собору (1962–1965). Конституції, декрети, декларації. Коментарі. Львів: Свічадо, 2020. С. 265–301.
7. Декрет про пастирське служіння єпископів в Церкві *Christus Dominus*. Документи Другого Ватиканського Собору (1962–1965). Конституції, декрети, декларації. Коментарі. Львів: Свічадо, 2020. С. 145–168.
8. Дідахе: Наука дванадцятиох апостолів / пер. з грецьк. Кіндій О. Львів: Свічадо, 2013. 48 с.
9. Догматична конституція про Боже об'явлення *Dei verbum*. Документи Другого Ватиканського Собору (1962–1965). Конституції, декрети, декларації. Коментарі. Львів: Свічадо, 2020. С. 213–226.
10. Догматична конституція про Церкву *Lumen gentium*. Документи Другого Ватиканського Собору (1962–1965). Конституції, декрети, декларації. Коментарі. Львів: Свічадо, 2020. С. 55–116.
11. Дюлей М. Християнські символи. Катехиза та Біблія (I–VI ст.). Львів: Свічадо, 2010. 224 с.
12. Іван Павло II. *Catechesi tradendae*: Апостольське поучення про катехизу в наш час. Львів: Свічадо, 1997. 77 с.
13. Катехитична комісія УГКЦ. Катехитичний правильник Української Греко-Католицької Церкви. Львів: Свічадо, 1999. 78 с.
14. Конгрегація у справах духовенства. Загальний катехитичний довідник, Львів: Свічадо, 1999. 300 с.
15. Конституція про святу літургію *Sacrosantum Concilium*. Документи Другого Ватиканського Собору (1962–1965). Конституції, декрети, декларації. Коментарі. Львів: Свічадо, 2020. С. 13–45.
16. Папа Франциск. Апостольське повчання *Evangelii Gaudium*. Львів: Свічадо, 2014. 221 с.
17. Святе Письмо Старого та Нового Завіту / пер. Хоменко І. Видавництво Отців Василіян «Місіонер», 2008.
18. Синод Української Греко-Католицької Церкви. Катехизм католицької церкви. Львів: Місіонер, 2002. 772 с.
19. Синод Української Греко-Католицької Церкви. Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха». Львів: Свічадо, 2012. 343 с.
20. Скиба І. Поняття євангелізації. *Матеріали конференції «Євангелізація і катехизація дорослих в УГКЦ: виклики та перспективи»*. Львів, 2009. С. 5–14.
21. Шемечко Р. Основи катехизи для дорослих. *Матеріали конференції «Євангелізація і катехизація дорослих в УГКЦ: виклики і перспективи»*. Львів, 2009. С. 33–43.
22. Alberich E. Catequesis evangelizadora. Manual de catequeticas fundamentales. Abya-Yala, 2003. 243 p.
23. Alberich E., Binz A. Catequesis de adultos. Elementos de metodologia. Madrid: Central catequística salesiana, 1991. 176 p.
24. Alberich E., Binz A. Formas y modelos de catequesis con adultos. Una panorámica internacional. España: Central catequística salesiana, 1996. 207 p.
25. Congregation for the clergy. General Directory for Catechesis. URL: https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cclergy/documents/rc_con_ccatheduc_doc_17041998_directory-for-catechesis_en.html (дата звернення: 20.06.2022).
26. Giovanni XXIII. Costituzione Apostolica *Humanae Salutis*. SS. Concilio Ecumenico Vaticano II. URL: https://www.vatican.va/content/john-xxiii/it/apost_constitutions/1961/documents/hf_j-xxiii_apc_19611225_humanae-salutis.html (дата звернення: 25.05.2022).
27. John Paul II. *Redemptoris missio*. On the permanent validity of the Church's missionary mandate. URL: https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/en/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_07121990_redemptoris-missio.html (дата звернення: 20.06.2022).

28. Paul VI. Apostolic Exhortation *Evangelii Nuntiandi*. URL: https://www.vatican.va/content/paul-vi/en/apost_exhortations/documents/hf_p-vi_exh_19751208_evangelii-nuntiandi.html (дата звернення: 20.05.2022).

REFERENCES

1. Atli B. Istorik Luka: Deyaniya Apostolov. Istolkovaniye Biblii. [Historian Luke: Acts of the Apostles. Bible interpretation]. Seriya «Kommentarii dlya issledovatelya» Novyy Zavet. Tom 3B. Marshall, Tekhas: Mezhdunarodnoye izucheniye Biblii, 2009. 552 s. [in Russian].
2. Venedykt XVI. Pislyasynodal'ne apostol's'ke povchannya *Verbum Domini* [Post-synodal apostolic teaching *The word of God*]. L'viv: Svichado, 2011. 176 s. [in Ukrainian].
3. Gavrilyuk P. Istoriya katekhizatsii v Drevney Tserkvi [History of Catechesis in the Ancient Church] / red. Kochetkov G. Moskva: Svyato-Filaretovskaya Moskovskaya vysshaya pravoslavno-khristianskaya shkola, 2001. 320 s. [in Russian].
4. Deklaratsiya pro khrystyans'ke vykhovannya *Gravissimum educationis* [Declaration on Christian education *Gravissimum educationis*]. Dokumenty Druhoho Vatykans'koho Soboru (1962–1965). Konstytutsiyi, dekreti, deklaratsiyi. Komentari. L'viv: Svichado, 2020. S. 196–207 [in Ukrainian].
5. Dekret pro apostol'stvo myryan *Apostolicam actuositatem* [Decree on the apostolate of the laity *Apostolicam actuositatem*]. Dokumenty Druhoho Vatykans'koho Soboru (1962–1965). Konstytutsiyi, dekreti, deklaratsiyi. Komentari. L'viv: Svichado, 2020. S. 227–252 [in Ukrainian].
6. Dekret pro misiynu diyal'nist' Tserkvy *Ad gentes* [Decree on the missionary activity of the Church *Ad gentes*]. Dokumenty Druhoho Vatykans'koho Soboru (1962–1965). Konstytutsiyi, dekreti, deklaratsiyi. Komentari. L'viv: Svichado, 2020. S. 265–301 [in Ukrainian].
7. Dekret pro pastyrs'ke sluzhinnya yepyskopiv v Tserkvi *Christus Dominus* [Decree on the pastoral ministry of bishops in the Church *Christus Dominus*]. Dokumenty Druhoho Vatykans'koho Soboru (1962–1965). Konstytutsiyi, dekreti, deklaratsiyi. Komentari. L'viv: Svichado, 2020. S. 145–168 [in Ukrainian].
8. Didakhe: Nauka dvanadtsyaty apostoliv / per. z hrets'koyi Kindy O. [Didache: Science of the Twelve Apostles]. L'viv: Svichado, 2013. 48 s. [in Ukrainian].
9. Dohmatychna konstytutsiya pro Bozhe ob'yavlennya *Dei verbum* [Dogmatic constitution on God's revelation *Dei verbum*]. Dokumenty Druhoho Vatykans'koho Soboru (1962–1965). Konstytutsiyi, dekreti, deklaratsiyi. Komentari. L'viv: Svichado, 2020. S. 213–226 [in Ukrainian].
10. Dohmatychna konstytutsiya pro Tserkvu *Lumen gentium* [Dogmatic Constitution on the Church *Lumen gentium*]. Dokumenty Druhoho Vatykans'koho Soboru (1962–1965). Konstytutsiyi, dekreti, deklaratsiyi. Komentari. L'viv: Svichado, 2020. S. 55–116 [in Ukrainian].
11. Dyuley M. Khrystyans'ki symvoly. Katekhyza ta Bibliya (I–VI st.) [Christian symbols. Catechism and the Bible (I–VI centuries)]. L'viv: Svichado, 2010. 224 s. [in Ukrainian].
12. Ivan Pavlo II. *Catechesi tradendae*: Apostol's'ke pouchennya pro katekhyzu v nash chas [*Catechesi tradendae*: Apostolic teaching on catechesis in our time]. L'viv: Svichado, 1997. 77 s. [in Ukrainian].
13. Katekhytychna komisiya UHKTS. Katekhytychnyy pravyl'nyk Ukrayins'koyi Hreko-Katolyts'koyi Tserkvy [Catechetical Ruler of the Ukrainian Greek Catholic Church]. L'viv: Svichado, 1999. 78 s. [in Ukrainian].
14. Konhrehatsiya u spravakh dukhovenstva. Zahal'nyy katekhytychnyy dovidnyk [General catechetical guide]. L'viv: Svichado, 1999. 300 s. [in Ukrainian].
15. Konstytutsiya pro svyatu liturhiyu *Sacrosantum Concilium* [Constitution on the Holy Liturgy *Sacrosantum Concilium*]. Dokumenty Druhoho Vatykans'koho Soboru (1962–1965). Konstytutsiyi, dekreti, deklaratsiyi. Komentari. L'viv: Svichado, 2020. S. 13–45 [in Ukrainian].
16. Papa Frantsysk. Apostol's'ke povchannya *Evangelii Gaudium* [Apostolic teaching *Evangelii Gaudium*]. L'viv: Svichado, 2014. 221 s. [in Ukrainian].
17. Svyate Pys'mo Staroho ta Novoho Zavitu [The Holy Scriptures of the Old and New Testaments] / per. Khomenko I. Vydavnytstvo Ottsiv Vasyliyan «Misioner», 2008 [in Ukrainian].
18. Synod Ukrayins'koyi Hreko-Katolyts'koyi Tserkvy. Katekhyzm katolyts'koyi tserkvy [Catechism of the Catholic Church]. L'viv: Misioner, 2002. 772 s. [in Ukrainian].
19. Synod Ukrayins'koyi Hreko-Katolyts'koyi Tserkvy. Katekhyzm UHKTS «Khrystos – nasha Paskha» [Catechism of the UGCC «Christ is our Pascha»]. L'viv: Svichado, 2012. 343 s. [in Ukrainian].
20. Skyba I. Ponyattya yevanhelizatsiyi [The concept of evangelization]. Materialy konferentsiyi «Yevanhelizatsiya i katekhyzatsiya doroslykh v UHKTS: vyklyky ta perspektyvy». L'viv, 2009. S. 5–14 [in Ukrainian].
21. Shemechko R. Osnovy katekhyzy dlya doroslykh [The basics of catechism for adults]. Materialy konferentsiyi «Yevanhelizatsiya i katekhyzatsiya doroslykh v UHKTS: vyklyky i perspektyvy». L'viv, 2009. S. 33–43 [in Ukrainian].
22. Alberich E. Catequesis evangelizadora. Manual de catequetica fundamental. Abya-Yala, 2003. 243 p. [in Spanish].
23. Alberich E., Binz A. Catequesis de adultos. Elementos de metodologia. Madrid: Central catequistica salesiana, 1991. 176 p. [in Spanish].
24. Alberich E., Binz A. Formas y modelos de catequesis con adultos. Una panorámica internacional. España: Central catequistica salesiana, 1996. 207 p. [in Spanish].
25. Congregation for the clergy. General Directory for Catechesis. URL: https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/clergy/documents/rc_con_ccatheduc_doc_17041998_directory-for-catechesis_en.html (data zvernennya: 20.06.2022)
26. Giovanni XXIII. Costituzione Apostolica *Humanae Salutis*. SS. Concilio Ecumenico Vaticano II. URL: https://www.vatican.va/content/john-xxiii/it/apost_constitutions/1961/documents/hf_j-xxiii_apc_19611225_humanae-salutis.html (data zvernennya: 25.05.2022) [in Italian].
27. John Paul II. *Redemptoris missio*. On the permanent validity of the Church's missionary mandate. URL: https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/en/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_07121990_redemptoris-missio.html (data zvernennya: 20.06.2022)
28. Paul VI. Apostolic Exhortation *Evangelii Nuntiandi*. URL: https://www.vatican.va/content/paul-vi/en/apost_exhortations/documents/hf_p-vi_exh_19751208_evangelii-nuntiandi.html (data zvernennya: 20.05.2022)